

О.В. ЧЕРНЯВСЬКА, доктор економічних наук, доцент;
О.А. ГОРБУНОВА, асистент,
м. Полтава, ВНЗ УКООПСПІЛКИ
„Полтавський університет економіки і торгівлі”

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто значення та характерні особливості інформаційного забезпечення фінансових результатів підприємства. Розкрито взаємозв'язок та взаємозалежність інформаційного забезпечення та фінансових результатів суб'єкта господарювання. Запропоновано авторський підхід до формування інформаційного забезпечення в системі управління фінансовими результатами на торговельному підприємстві.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, фінансові результати, інформація, інформаційна система, управлінські рішення.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены значение и характерные особенности информационного обеспечения финансовых результатов предприятия. Раскрыта взаимосвязь и взаимозависимость информационного обеспечения и финансовых результатов предприятия. Предложен авторский подход к формированию информационного обеспечения в системе управления финансовыми результатами на торговом предприятии.

Ключевые слова: информационное обеспечение, финансовые результаты, информация, информационная система, управленческие решения.

INFORMATION SUPPORT FINANCIAL RESULTS TRADING ENTERPRISES

The article discusses the meaning and characteristics information of financial results. Reveals the interrelationship and interdependence of information provision and financial performance of the entity. Proposed architectural approach to the formation of an information management system to ensure the financial results of commercial enterprise.

Keywords: information provision, financial, information, information system management decisions.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток сучасних інформаційних технологій та програмних продуктів тісно пов'язані із зростанням ролі інформаційного забезпечення, що є необхідною та достатньою умовою для досягнення мети функціонування системи аналізу

фінансових результатів підприємства. На сьогодні практична результативність фінансово-господарської діяльності залежить від наявної інформації, яка зв'язує окремі елементи управління в єдину динамічну систему та повинна забезпечувати дієвість і ефективність процесу управління. Діюча інформаційна база повинна допомогти в проведенні якісного економічного аналізу фінансових результатів через наявність та об'єктивність інформаційних даних.

Використання найновіших досягнень у галузі зв'язку та інформатизації, формування інформаційного забезпечення є основою управлінських рішень та визначальним фактором успіху для більшості суб'єктів підприємництва. Рациональна структура інформаційного забезпечення, його повнота та якість є засобом обґрунтованості управлінських рішень на торговельному підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення наукових літературних джерел з даної проблеми показало, що теоретичні і практичні аспекти інформаційного забезпечення відображені в працях як зарубіжних, так і українських науковців: Р.Ф. Абдєєва, В.А. Антошова О.В. Васюренка, К.О. Волохатої, М.П. Денисенка, І.П. Босака, С.М. Петренка, В.Г. Козака, М.Є. Рогози, А.В. Черепа, М.Г. Чумаченка, І.В. Коласа, Т. Пітерса, К. Друрі та ін. Розглядають інформаційне забезпечення в достатньо широкому значенні такі науковці як Балдін К.В., Уткін В.Б., Соколова Г.Н., Кондрашова С.С., Петров В.Н., Козирев А.А. і відокремлюють такі поняття як інформаційне забезпечення, інформаційний потік, інформаційна система, інформаційна технологія, комунікативна середовище; канали руху інформації; носії та передавачі інформації.

Формування цілей статті. Завдання полягає у дослідженні взаємозв'язку між інформаційним забезпеченням та вирішенням проблем і завдань, які постають перед системою управління підприємством, визначенні залежності фінансових результатів від інформаційного забезпечення. В контексті вирішення даних проблем в статті пропонуються авторські розробки щодо формування інформаційного забезпечення фінансових результатів суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства стає можливим за наявності інформаційного забезпечення. Інформація є одним із ресурсів, який може нагромаджуватися, реалізовуватися, поновлюватися. Це основний елемент будь-якої з функцій управління. Володіння повною, достовірною, актуальною та оперативною інформацією знижує фінансовий ризик, ефективно підтримує прийняття рішень.

Сукупність інформаційного забезпечення системи аналізу представлено: інформаційною системою, комунікативним середовищем та інформаційними технологіями. Взаємозв'язок між окремими функціональними підсистемами управління, простежується завдяки інформаційним потокам і свідчить, що на підставі вихідної інформації аналізу фінансового стану відбувається регулювання подальшої діяльності управлінського персоналу підприємства.

Інформація є невичерпним ресурсом, використання якого однією людиною не виключає можливостей його використання іншими людьми. Конкретна інформація може бути використана різними суб'єктами в різних місцях. Враховуючи те, що конкретні види інформації можуть мати надзвичайне значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, галузі, економіки країни, то ці види інформації захищаються правами інтелектуальної власності. Ці права обмежують доступ до певної інформації та регулюють відносини щодо використання доходу, отриманого від її споживання [1., с. 32]. Для проведення аналізу фінансових результатів використовують різні види економічної інформації (див. рис. 1).

Рис. 1. Класифікація економічної інформації

Джерело: систематизовано автором на основі [2, с. 93; 3 с. 86-87]

Поняття «управлінська інформація» визначає перелік відомостей, необхідних і достатніх для фінансових результатів суб'єкта господарювання. Управлінську інформацію часто називають інформаційним забезпеченням підприємницької діяльності [4, с. 8]. Інформація виступає ресурсом для прийняття управлінського рішення і його продуктом, передбачає наявність джерела

інформації і одержувача (користувача). Взаємодія між ними визначається поняттям інформаційного забезпечення.

Інформаційне забезпечення має наступні характерні риси [5, с. 200]:

1) склад інформації (інформаційних одиниць або інформаційної сукупності такої як показники, документи тощо, необхідних для вирішення управлінських завдань і виконання функцій управління);

2) структурованість інформації і закономірності її перетворення, тобто правилами побудови показників, документів, агрегації і декомпозиції інформаційних одиниць, перетворення інформаційних одиниць надходження інформації до користувача;

3) характеристики руху інформації (кількісні оцінки потоків інформації – обсяг, інтенсивність, визначення маршрутів надходження інформації, побудова схем обігу документів; часові характеристики функціонування джерел інформації, термін зберігання, частота оновлення);

4) характеристики якості інформації (кількісні оцінки корисності, важливості, повноти, достовірності, оперативності);

5) способи перетворення інформації (методи відбору, доставки, розподілу інформації серед користувачів, методики розрахунку показників, схеми забезпечення управлінських підрозділів в складі окремих служб підприємства і системи розподілу в цілому).

Якісна характеристика інформаційних потоків тісно пов'язана з головним елементом інформаційної системи та всього інформаційного забезпечення – інформацією [6, с. 2]. Інформацію, яка використовується для аналізу фінансових результатів підприємства, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а отже, є відкритою.

Кожне підприємство розробляє свої планові та прогностичні показники, норми, нормативи, тарифи та ліміти, систему їх оцінки та регулювання фінансової діяльності. Ця інформація становить комерційну таємницю, а іноді й «ноу-хау». Відповідно до чинного законодавства України підприємство має право тримати таку інформацію в секреті. Перелік її визначає керівник підприємства.

Інформаційною базою для оцінювання фінансових результатів підприємства є фінансова звітність, статистична звітність та оперативні дані. Фінансова звітність – сукупність форм звітності, складених на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім та внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний і зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень. Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладено на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень (табл. 1).

Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестори, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами. Участь у капіталі підприємства. Оцінка якості керування. Визначення суми дивідендів
Керівники підприємства	Регулювання фінансово-господарської діяльності підприємства
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення зобов'язань підприємства. Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, його кредитоспроможність
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

Джерело: систематизовано автором на основі [7, с.53-55]

Фінансова звітність дає можливість керівництву підприємства по-новому оцінити досягнуті результати господарсько-фінансової інформації, визначити перспективи їхнього розвитку. Для контрагентів фінансовий звіт – це основне інформаційне джерело, яке підтверджує можливість і економічну доцільність взаємодії з певним підприємством. Фінансова звітність є засобом реклами діяльності фірми, оскільки існує правило: перш ніж підписати контракт, необхідно ознайомитися з річним звітом контрагента [8, с. 124]. Найбільш повно фінансові результати торговельного підприємства відображені в звіті «Про фінансові результати». Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Незважаючи на яскраво виражену значущість фінансової звітності як в аналізі діяльності підприємства, так і в процесі управління, їй властивий цілий ряд недоліків [9, с. 50-51]:

- до моменту публікації інформація, що міститься в ній, дуже часто встигає застаріти;
- підлягає аудиту не в повному обсязі, а лише настільки, наскільки того вимагає статут, тому аудит не є гарантією правильності звітів;
- звіти є викладом минулих подій, та не дають можливості прогнозувати майбутнє;
- звіти показують тільки ступінь ефективності функціонування і фінансовий стан підприємства, не дозволяючи, наприклад, оцінити вартість кадрів і клієнтів або рівень конкуренції;

- незважаючи на те, що закони про компанії і стандарти бухгалтерського обліку дуже докладні, вони іноді залишають волю вибору методики обліку і не охоплюють усі види фінансових операцій, що зустрічаються в бізнесі;

- звіти не відбивають впливу інфляції на фінансовий стан підприємства.

В умовах, що склалися, важливим напрямком функціонування системи інформаційного забезпечення є постійний пошук ефективних напрямків поліпшення діяльності підприємства на основі безперервного опрацювання інформаційних потоків для підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень. Основою процесу дослідження є підсистема збирання та опрацювання інформації, яка на основі різноманітних методів забезпечує ефективне накопичення, обробку, зберігання і передачу інформаційних ресурсів для визначення важливих тенденцій поліпшення діяльності підприємства. Процес пошуку та збирання буде ефективнішим, якщо орієнтири та обмеження дослідження визначено достатньо чітко, оскільки при цьому виникає можливість обрати оптимальні джерела даних, що забезпечували б мінімальні витрати при достатньому обсязі необхідних інформаційних ресурсів.

Обсяг достатньої інформації має чи не найважливіше значення, оскільки недостатня її кількість може стати причиною прийняття необґрунтованих управлінських рішень, що, в свою чергу, може призвести до негативних наслідків діяльності підприємства.

Якщо необхідних інформаційних даних достатньо для обґрунтування напрямів поліпшення діяльності підприємства, їх передають та опрацьовують підсистеми аналізу та прогнозування, після чого формують висновки й пропозиції щодо вдосконалення діяльності підприємства.

Сучасний стан економічного середовища характеризується невизначеністю, тому недостатність чи недостовірність інформаційних ресурсів є типовою ситуацією для більшості підприємств. Недостатню кількість інформації передають підсистемі інформаційного спостереження для подальшого дослідження й отримання додаткової кількості інформаційних даних, після чого необхідно здійснювати аналіз та прогнозування.

Саме тому першочергову увагу потрібно приділити створенню на підприємстві ефективної підсистеми інформаційного спостереження, яка б на основі безперервного опрацювання інформаційних потоків забезпечувала виявлення на ранніх стадіях змін у показниках та факторах як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства.

Необхідно відзначити, що будь-яке підприємство, незалежно від рівня його автоматизації, має власну систему інформаційного забезпечення та певні (явні або приховані, формальні) інформаційні координаційні центри. При цьому ефективність роботи всього підприємства часто напряму залежить від ефективності їх функціонування (див. рис. 2).

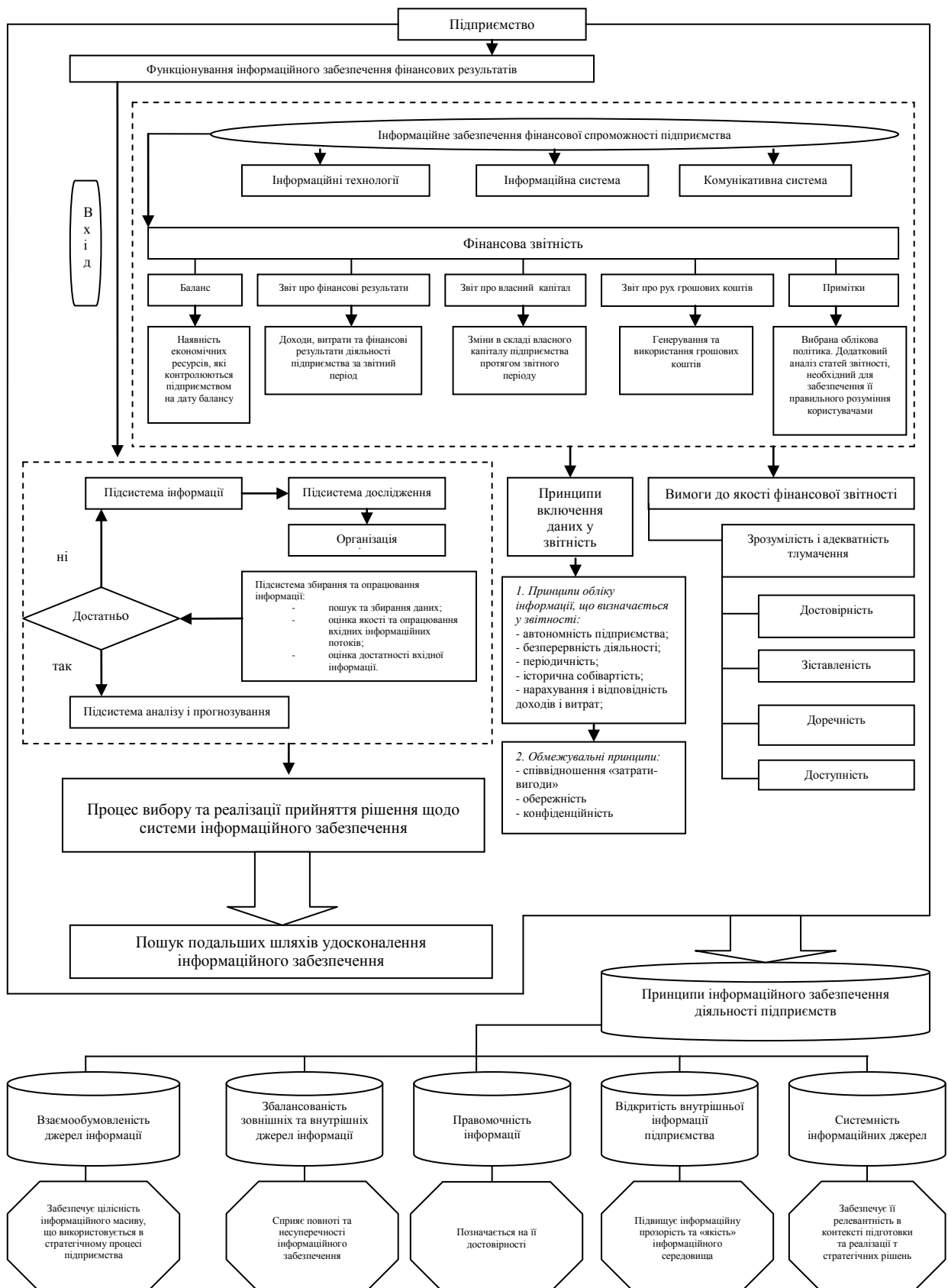

Рис. 2. Процес функціонування системи інформаційного забезпечення управління фінансовими результатами торговельного підприємства

Джерело: авторська розробка на основі [10, с. 40-41; 11, с. 57-58; 12, с. 204]

Висновки. Отже, інформаційне забезпечення дає змогу оцінити показники, що характеризують результати діяльності підприємства, і використати отримані результати в управлінні фінансовими результатами підприємства. Так, використовуючи внутрішню інформацію, що недоступна для зовнішніх користувачів, забезпечується належний ступінь і спрямованість деталізації тих аспектів діяльності, які цікавлять менеджерів підприємства та дають їм змогу приймати обґрунтовані фінансові рішення, а наявність сталих інформаційних джерел може суттєво збагатити традиційні зміст і методи фінансового аналізу. Саме тому за допомогою інформаційного забезпечення можна виявити негативні тенденції та відхилення від цільових напрямів розвитку, спрогнозувати пріоритетні завдання в усіх сферах діяльності та параметри фінансової спроможності.

Об'єктивна інформаційно-методична база є необхідною умовою якісного проведення аналізу фінансових результатів. Фінансова звітність підприємства є одним з головних джерел інформаційної бази аналізу формування і використання фінансових ресурсів. Складові фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду, розкриття облікової політики та її змін, що робить можливим аналіз діяльності підприємства на майбутнє. Важливим напрямком функціонування системи інформаційного забезпечення є пошук ефективних напрямків поліпшення діяльності підприємства на основі безперервного опрацювання інформаційних потоків для підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень. В роботі удосконалено оцінку інформаційного забезпечення фінансових результатів підприємства в аспекті прийняття управлінських рішень з метою покращення його діяльності.

Список використаних джерел

1. Корнєв Ю.Г. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення підприємницької діяльності / Ю.Г. Корнєв // Актуальні Проблеми Економіки. – Нац. академія управління, 2008. – №5. – С. 30-36.
2. Іванова В.В. Планування в підприємствах і організаціях споживчої кооперації: стан і перспективи розвитку: [монографія] / В.В. Іванова, Г.М. Сидоренко-Мельник та ін. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 157 с.
3. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [підручник] / Є.В. Мних. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 514 с.
4. Ластовецький В. Інформаційне забезпечення підприємницької діяльності / В. Ластовецький // Бухгалтерський облік і аудит. – Науково-практичний журнал, 2006. – №10. – С. 7-10.

5. Герцик В.А. Інформаційне забезпечення організаційно-економічного механізму управління розподілом продукції / В.А. Герцик // Механізм регулювання економіки. – 2009. – №3(т.2). – С. 199-204.
6. Ващенко Л.О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. степеня канд. ек. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Л.О. Ващенко. – Державна академія статистики та аудиту Держкомстату України. – Київ, 2005. – 20 с.
7. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: [навч. посібник] / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – 3-тє вид., виправ. і доп. – К.: Знання, 2008. – 483 с.
8. Буряк П.Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства / П.Ю. Буряк // Фінанси України. – Міністерство фінансів України, 2006. – №10. – С. 123-128.
9. Фещенко О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану державних підприємств України / О. Фещенко // Ринок цінних паперів України. – К.: КНЕУ; М.: Укр. ін-т розвитку фонд. ринку, 2009. – N1-2. – С. 49-62.
10. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: [навч. посібник] / Н.І. Власюк. – Львів: Магнолія – 2006, 2010. – 328 с.
11. Фінансовий аналіз: [навч. посіб]. / [М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька]. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.
12. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.